

Q. B. V.

De

COGNITIONE,

DISSERTATIO PHILOSOPHICA,

QUAM

Consentiente Amplissimo Ordine Philos.

Acad. Aboënsis,

PRÆSIDE

Maxime Reverendo atque Amplissimo VIRO,

D^N. M^{AG}. CAROLO
MESTERTON,

Log. & Metaph. PROFESS. Reg. & Ord.

Pro honoribus philosophicis rite obtinendis

Publica censura modeſte ſubmittit

PETRUS LINDFORS,

BORGOA-NYLANDUS.

Ad diem 18. Maji, MDCCLI.

Loco horisque ſolitis.

ABOÆ, Imprim. Direct. Reg. Acad. Aboëns. Officin.

JACOB MERCKELL.

COGNITION

THE

OF

THE

OF

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

I. N. J.

§. I.

Omnis cognitio fit per similitudinem.

Cognitio nihil aliud est, quam rei cognitæ in potentia cognoscente repræsentatio, sive assimilatio potentiae cognoscentis & objecti cogniti; quæ tamen assimilatio non naturæ est, nam intellectus immaterialis, cognoscit res materiales, quo ad naturam sibi dissimiles, sed intentionis, secundum speciem. Nonnulli cognitionem inter positivam & negativam distinguunt, illam per solam assimilationem fieri volunt, hanc vero per dissimilationem. Alii similitudinem faciunt, unam essentialem formæ ad formam, quo pacto homo unus, cum alio, qui habet formam similem convenit, & talis similitudo univocationem facit: aliam imitationis vel repræsentationis, quæ non univocationem caussat & ad cognitionem talis sufficit: quemadmodum inter imaginem pictam & hominem similitudo est imitationis aut repræsentationis, nec univocatamen sunt: ita DEus creaturam, intellectus humanus materialia cognoscit; licet isti cum hisce univoce conveniant.

§. II.

Intelligere est quoddam pati:

Hæcce positio non de intellectu quolibet est intelligenda, sed de eo, qui in potentia est ad intellectio-

A 2

nem,

nem, & speciem recipit, quæ objecti est similitudo: hinc DEi intelligere non est pati; cum intellectus Divinus non sit in potentia ad intellectionem, & non per speciem intelligat. Licet vero intellectus non solum patiatur, sed etiam agat, ipsum tamen intelligere, magis causalitatem passivam quam activam sonat. Nam intellectus denominatur intelligens, non quatenus elicit, sed quatenus intellectionem recipit, sicuti paries non albere dicitur, nec aqua calere, qua efficiunt, sed qua recipiunt, seu quatenus alborem & calorem habent; eamque ob causam τὸ intelligere magis per pati, quam per agere, describi posse autumamus.

§. III.

Contingit multa scire, non tamen cogitare.

Potest quis omnes *Euclidis* conclusiones scire, nec tamen omnes cogitare simul. Chiliagonum non imaginari nobis possumus & ut præsentia cogitare ista mille latera, sicut triangulum & scire & intelligere possumus, quod tribus constet lineis, & imaginari omnes tres lineas, utque præsentis cogitare.

§. IV.

Qui rem aliter, quam est intelligit, eam non intelligit: & qui rem intelligit aliter, quam est falsam intelligit.

Qui rem aliter intelligit ei etiam res aliter repræsentatur; dum aliter repræsentatur, non ipsa intelligitur, sed aliud aliquid: nam id intelligitur, quod intellectui repræsentatur: porro qui rem intelligit aliter, quam est, falsum intelligit, quando rei intellectæ, quod

quod in ea non reperitur tribuit. Hoc est, quod vulgo dici solet, primæ mentis operationi nunquam subesse falsum, sed quidem secundæ.

§. V.

Cognitio intellectiva certior, quam sensitiva est, tam respectu potentiæ, quam quidem ex parte objectorum.

Objectum sensus multipliciter enim est variabile; objectum vero intellectus magis invariabile est, quia universalia intelligit & spiritualia, sensus singularia & materialia tantum cognoscit. Si ipsæ etiam potentiæ, qua tales, spectentur, non in ordine ad objecta, adhuc intellectiva est simpliciter certior sensitiva: quia hæc in cognoscendo multis de causis impediri potest a certitudine, ne eam obtineat, nempe, vel a medii distantia, vel ab ejus propinquitate nimia, vel ab organi indispotione. Intellectus vero, licet decipi possit, non tamen tot de causis, nec tot deceptionibus subiacet.

§. VI.

Certius cognoscitur, de quo non potest dubitari, quam illud de quo dubitari potest.

Certitudo & dubietas privative opponuntur & se mutuo excludunt: sicuti ergo, quando omnis dubietas excluditur, cognitio est maxime certa, ita quo magis excluditur, eo magis est certa, quo minus, minus. Certior est cognitio, quæ minus formidinis habet: quia formido repugnat cum certitudine, at dubitatio conjuncta est, cum formidine partis oppositæ:

ta : qui enim dubium assensum præbet conclusioni ;
formidat ne pars opposita sit vera.

§. VII.
Dubitare est ignorantis.

Ideo dubitamus, quia nescimus certitudinem rei, & ignoramus, an ei falsitas subsistat : hinc quia in DEum non cadit ignorantia, nec dubitatio : & ubi non est ignorantia, nec dubitatio esse potest : nihil minus dubitatio participat ignorantiam, non absolutam & secundum omnem gradum, sed secundum minimum assensus aut firmitatis in assensu gradum : nam dubitatio supponit aliquam cognitionem de re illa, de qua dubitatur ; non enim dubitamus de eo, quod plane nescimus.

§. VIII.

AD id, quod est supra naturam, intellectus humanus non medium aliquod, ad illud evidenter cognoscendum habet.

Illa evidenter cognoscuntur, quorum videtur causa : at, quæ supernaturalia sunt, causam in natura non habent, qua cognosci possent : sic enim non essent supernaturalia. Unde nulla mysteria fidei evidenter cognoscuntur, at tamen certo, firmiter, & infallibiliter, quia omnis erroris & dubitationis expers est revelatio divina, per quam cognoscuntur, cui fallum subesse nequit.

§. IX.

REs tunc perfecte cognoscitur, cum sicuti est attingitur.

Perfecta cognitio consistit in exacta commensuratione

ne ipsius cum objecto; idcirco cognitio in se habere debet repræsentative etiam modum essendi ipsius objecti: nam rem cognosci sicuti est, nihil aliud est, quam repræsentari, sicuti est; tunc autem sicuti est repræsentatur, quando intellectus repræsentative continet esse objecti; unde tunc cognoscitur perfecte, quando sicuti est cognoscitur: quod ut plenius intelligatur, non requiritur, ut intellectus aut scientia eundem habeat modum existendi, quem habet res; nam qui cognoscit lapidem, non habet modum existendi, quem lapis: uno verbo: oportet ut res ita se habeat, quoad esse reale, sicuti sese habet cognitio in esse repræsentativo.

§. X.

Nihil cognoscitur nisi secundum modum quo est in cognoscente.

Ea, quæ cognoscuntur, non secundum sui naturam cognoscuntur, sed secundum cognoscentium facultatem: cognitio itaque non dicetur finita aut infinita a re cognita finita vel infinita: sic licet DEus ab intellectu creato cognoscatur, non ideo tamen objecto infinito cognitio respondens infinita est, quia cognoscentis facultas & vis finita est: & quodcumque recipitur, ad modum recipientis recipitur: cognitio est receptio rei cognoscendæ secundum esse intentionale, ergo.

§. XI.

Prius magis universalia cognoscuntur, quam minus universalia, prius communia, quam particularia.

Utrumque verum est, sed diverso genere cognitio-
nis

his & vario respectu. Si singulare comparetur ad universale, prius ipso cognoscitur, quia intellectus assuevit fere cognitionem sensuum sequi, qui versantur circa singulare; ideoque & intellectus prius ordine intelligit singulare quam universale: quod confirmatur; quia universale fit ex præsupposita cognitione singularium, a quibus universalia abstrahuntur; ergo prius debent singularia, quam universalia cognosci.

Si rationes universales individuatae inter se in ordine ad cognitionem distinctam comparentur, prius percipiuntur minus universales: ratio est, quia primo ab intellectu percipitur, quod primo ex vi cognitionis sensitivæ repræsentatur: sed primo infimæ speciei gradus repræsentatur, ergo & prius cognoscitur: hinc cum videmus Petrum, prius cognoscimus hominem, quam substantiam esse cognoscimus.

Si rationes individuatae in ordine ad cognitionem confusam comparentur, prius magis universales cognoscuntur, quia quo magis est cognitio confusa, eo minus distincte repræsentat objectum, ergo repræsentabit secundum magis rationes universales, quia cognitio distincta tendit prius rationes minus universales: ergo quoad cognitionem confusam prius magis universales, quam minus, & communia, quam particularia cognoscuntur.

TANTUM.

